

ACC. N:R M. 14628: 1-21.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Småland Upptecknare: Edla Jonsson, Knäred
Härad: Lunnerbo Berättare: " " "
Socken: Hinneryd Berättarens yrke: Småbrukarehustru
Uppteckningsår: 1958 Född år 1892 i Hinneryd

Småden. s. 1-21.

LUF 109

Skriv endast på denna sida.

"Smoder" Uppfostringslista No 109

Här i Skinnedyd var ruden så att säga enbart skälständig, han utförde nästan allt i huider-arbeten samt skodde alla böndernas dragdjur både Härtarna och de på den tiden de så allmänna Skarna dessa måste ju var skodde på vintern det var innan kälarna komma till användning, så man väghärföra ut till Skådena med hälsket. Denna tidrymd jag omnämnar är från 1879 då sade Far min, kom Julius Nilsson hit och byggde smedjan i Kjekbyn, han höll på till vid 1935, sedan har det ej varit lönande för någon annan på grund av Malarrisnen. Så har min

Marmor berättat om en smed var man
var Lundstett, det var på 1700-talet
som han kom till Håmmeyd sänd
an "Kronan", för att smida Pistoler
till armén. Samt hemmet erhö
han ett Kronahemman i Eköns
by, och som så att säga, så skulle
och även gjärde han smida ett vist
antal Pistoler, men ved fler han
färfärdigade erhö han kontant
betalning av staten, efter som man
då kallade det "Kronan". Här är
än ättlingar av denne Lundstett
så och någon rest av smedjan. Men
något arbete åt bänderna i smides-
väg gjorde han ej. Men var mycke
skicklig i sitt yrke som Pistolmed

Ja smiden han utförde allt arbetet
i smidesväg till bönderna, fram till
1910 sedan hans färdiga arbeten för
att köpa, jag minns hur som på mark-
nader och "torgden" "töden" torgen var
stund med varjehanda i smides-
väg, såsom gängjärn för Paltar och
clärrar, i lada gäddar, låsar och kottlag
till dörrar fönster i koningshus ja allt
möjligt i smidesväg. Han sade "nu
slipper man att koka "smiden" län-
ga va gatt va" Ja smiden kunde
vara antalet av flera docknars
bönder. Sällskilt om denne hade gatt
beom, för att kunna sko lād hä-
sar och Oxar, det omnämnda köpsmi-
det var fabriksgjort så det viting-
ligare smäktade, men kunde ej så

släckt men på grund av att man
fick det på dagen så köptes i stället
myrkenhet, att beställa hos smeden
müste man gå långt i fjärr
ändå kände det nästan alltid att det
ej var färdigt till tid. Smeden
såg ej med blida ögon på att
"dårliga" käpsmidet men vander
nått dävid, Sme Villan i Hinneröd
hade ett litet jätteverk färdiges
med smidesarbetet, Vej ingen yrkes-
man befattade sig med bändernas
arbete, något sådant var mycket
sättande, och äran måste bevaras.
På har Hae över berättat om en smi-
rid man Jahan Skärin, den som
varit i Tyskland under många år
kom åter till hembygden uppstälte

en liten smedja, denne Jahan var
spécialist på brädknivar, vilka
han sedan sålde rundt om i byg-
derna, han färfärdigade några stycken
seder går han sig ut på vand-
ring och när han sålt slut och
lent upp pengarna, ja då åter
kom han färfärdigade nya och går
sig ut på nytt, men det var
mycket bra brädknivar jag har sett
en sådan hos en familj, "man hade
sådana bra knivar fins ej nu att
få köpa". Jass liksom de där var
hemma hälsande i Helsingfors församling
dessa äkte omkring i byarna så
på marknaderna, den som fabri-
kade de allra bästa och mest köp-
ta liana var två bröder vid

namn Lejon, ja se en lejonie
det hette duga, (med en sådan kun-
se man slå "vit-skägga" liksom det bet
alt den såg) så gjäd ett gammalt kale
sätt, vit-skägga är ett trindgräs som
växt snarast att anrugga, vad såg
liksom? haka. Heminduska ja det var
i hundsak här men detta var före
år 1920 sedan det anduänds här inga
här, numera är den maskin till
låd häst på puden, antalet smodgär
var ju då på 1800 talets slut här
i Hemingda två för då hade P:stäl-
smoden i Ekön upphört.
Ja det var ganska vanligt att den som
beställt ställe arbetar, när han hade
lid måste han hjälpa smoden, för
att få det i någontida tid, Färesenpa

berättat om "skatt" lagt skenar under
moderna på källkarna detta arbete måste
man ju på färdigt till "vinferfäret"
modan snar lag kvar. arbetet för den
hjälpande bestad mest uti att draga
belgen, samt att hantera ställsläggan
vid det gräpsta järnets farmaning.
Ja man kan nog säga efter vad som
berättats att smidesyrket gick i en
från Lar till Råner, men dock ej på
senare tid, just därför att numera
har Gysnroden inget arbete Hästar
eller Star fins ej att ska, vagnar i
slädar ej att besta, Bilur och Bilvagnar
har utstätt att det farma! Ordsplåk.
man sade ju, se smodens Häst i
skomakarens Käring: dessa måste all-
tid vara utan sko, man menade att

dessa yrkes män lät ej bli att något
fär eget bästa. Säger, ja än i dag kan
man höra de som säger att deras fä
der har häst släggans slag emot stället
vid den gamla smedjan in till bäck
ken. "Hänskogen" Hälskogen, för län-
ge sedan på slutet av 1600 talet, var
det en smed som bodde på näm-
da plats, säger. säger att just här
var det Drattning. Kerstin lät sko
sin Häst när som han rod genom
Sunneda, med det Danska länen
det har berättats att skan lades bak
fram, för att missvisa färdens väg
har häst Hänsal säga att märken
efter Hästens hovar med den bek-
ända skan var synlig på den
ur gamla spången. över bäck. vid

Spångagår, ungefär en halv mil
väster om Hinnereds kyrka, på gam-
la vägen. Sägner berättar att den an-
nände smeden i "Husskogen" plågade
på besök även av "guckärlingen"
Skogssnuran, endast några hundra
meter upp på vägens krön. Än
i dag en sten som har en färdjup-
ning, det sägs är "snuran" som sut-
tit så att säga ned nästan på
djupning medan han väntade på att
få höra att smeden var vid sitt
arbete. (Men om han kan under
Drattningens besök har jag ej hört.)
Man må göra sig en föreställning
om smedens skammi, färdantima
får Marana omtalade detta, det var
en avsidig liten krok in i skogen

i Vättja socken, där bodde en smed-
familj, vilken var duktig men my-
cket fattig, ja fattigt sade Lammars att
att det var ^{det} här många på den tiden.
Om någon kom dit och ville ha
smitt något, och gummor hans
ej var hemma ja då måste man
vänta tills han kom, därför att
den kjolen som han gick klädd ut i
var förfäddigad av skinn, och just
denne kjöl använde smeden hennes
man till bälgen i smedjan, hade
ej råd med att ha någon sme-
del, därför ett gammalt talesätt.
"Ritt ner tills klar kommer så ska
vi väl se", jag säger då var det
ej något av smidens jakt."

Smedjan i Himmeyds kyrkby sådan jag
minns den var inget vidare men den
var stor å rymlig men hemmet kallt
med fäddgalle Bålg, händer två kalle
bar en knasig ek vid ett utleyg-
ge på gavlén var rum för stenkä-
len, och utanför ett skastall där skilt
för Oxarnas skoning, Hästarna
behövde man ej skastall, för län-
terna pålagade skälva hålla upps-
faten som pålades sko, var dyret
smält å tålig ja då kunde ja smode
taga Hästenspat emellan sina knän
och hålla den så skälve, Men att
ska Oxar det födras ett särskilt sko-
stall, så och sko, dessa äro ja två på
varje fot för hoven är klunen därav
klon, så äro dessa sko tunnare, och

Sömnen besta och klenare, det är myr-
ke svårare att var handlagare i Fäkre-
atur, men nu finns ej några Orar
knappast någon Häst, i så fall kan
flertalet bönder skälla på rådjursäka
haren och anslåga skon. Naturligtvis
kunde det hända att flera kom sam-
tidigt till smodjan och på kändes
vis så hade en häst den i den
nyheten, så ganska låga var tongän-
garna då som nu båd före och ef-
ter de välsignade vealen av att vad
det nu var. Ja nog har Halmar berättat
om gämnisse huru som det fanns eld på
hården när smoden kom på mågan-
nen, fast det var släkt på kvällen
och ej något kal förbrukats under
natten, men även ohälg kunde göras

kukarna vältas slaggarna skäva nima
så det varst lång att få slag på dom
men då måste man söka kat Märfar
Stådel det är kommit till på senare
tid, så det var mest jäku, dotta lags
hem av känderna då dessa var i sta-
den med sitt rärke, de äldre smeder-
na använde mestadels stångjärn, det
var mera alltså, men Jurodensam jag
minns, han hade Stål till blod
fjäderkargnarna så och till skenar
under sladdan, Han plögade ett par
gånget om året att resa till Sles-
teholm för att köpa dykt, Sej skot
direkt, men kurerade hjullingar ja
det var mycket bra till att göra gång-
järn till spelar och ställe dässar, om
skatet lämpade sig så kunde man

”därav göra ”nockar” staplar för att
upphänga portar därpå, ja stenkall det
hogs också kom från staden, men man
skulle ju ha något teakal, detta
köptes av någon som hade kalamiska
spålu i sin skog. Så länge som kändes-
na hade vanliga vagnar, ej gum-
mihjul, så gick ju snett en vägg
då det ej var Bilar. Hjulen skulle på
läggas järningas beed, för arbetsdon
och smäckare för pack och flädervagn-
arna, för övrigt måste det ju vara
grava bestag på kärrarna så måste
det vara två järningar på varje
hjul, så bärrarna och de grava muttar
som håll hjulet rätt på vagnaxeln
ja det var mycket att bestå en vagn
så att sådana beställningar måste

man göra lång tid innan man behövde den. Då var det även med källarna men det är ju mycket mindre arbete i rindesväg. Hvarstagesrikt att ska ju ha detta gick före alt det andra arbetet. Smöden svarade alltid när man frågade om det eller det är färdigt "Vä du ja ha ju hatt så moett att ska så". När det nu var mest grovsmide så hade man ej precis någon slipning, utom en smörgelskiva, om man till överlyst måste slipa en någon stans på en kant eller så, och detta arbete skötte smöden skäl. Fända härder ja det var ett kapitel ofta nog, man lände på träkal så lade man lite stenkall och på drog ett par tag i bäljen ja så för

mesta lärjade det att gläda loden så
håll ju häden sig, för ofta nog så
var det ju ett fjern som måste vär-
mas, och då man drag i belgstaken
så gläde häden. nyss, mer stenkall
pålades efter lochan, så gick det dagen
lång. Någon svetsning i murande
fårmer får kom. ej. men man värde
tillkapa, med mörning, i bland pämet
Båd mejlas men alla mest stenkall
sådana var i flitigt användning i
slutet på 18^e talet men mera på 1900
ända till 40^e talet då de nu så ale-
na använde stenvagnarna med
bryk eller luftbarningen har gjort
att vad stenkall heter alldes över-
flödiga, När smeden skulle värma sten-
loren så uppskettades densa i häden

så att de var glöddgäde sedan slags
dessa flata ungefär ett tum på
barrändan, (den andra ändan där man
ständigt slag med barrkummen
den var krasad till plattad). Så åter
i "härden" essjan, så hade han vatten
i ett djupt käll span eller kaja
så tappades baret några gånger
för att få den rätta härdningen
så fisk ej baret stanna i vattnet
tills det var avkytt, utan uppå
med i vattnet 2-3 gånger, men
att få den rätta härdningen ja det
ville konst och hur till ofta stank
baret träst av ett eller 2 tum, nä-
stan med det samma man lagat
barr, ja det kunde hända att liten
av baret blev sittande i stenen

och då svarar man på den aduglige
smöden, det har jag härt många
gänger och jag som liten måste
sitta på stenarna för att reida kar-
ret, så att den som var kraftig nog
fick hålla loss harnman med
läda händerna, "stenar äro hårda".
I fall att hjulen hade stuckat ihop
så att hjullringarna föll av ja då
måste man lossa upp hjulen på
en annan ~~vagn~~ vagn och begiva
sig till smedjan, hjullingen uppsket-
lades och krymtes något, men fick
ej vara avkyld innan man slag
den på hjulvest, därför var det
ganska svårt för man måste and-
rända tänger att laga och hålla med
händerna fälte ej så varmt, visserligen

var det ett talesätt att "smoanypas"
smodeus fingrar är härdade för hett
sann i Helbinge. (Kan omnämna för
Eder vad betalningen för stenkärning
härde sig om, skulle mackägaren
hålla med bær, värsta, vill säga ja
då var 8 eller högst 10 öre tunnmet
så den som med bærst deima fick
ett eller högst 2 äre tunnmet,
att ska och avvärka bær, ty endast
hästens havar väskad av Stærns
klävar äro vore guriäs kuma nag.
man andvänder en klinga på den-
inna slår man med en trakluba
på så sätt för man ju bærst
det överflödiga på havren, sedan
finsputtar man med en rasp
denna är lik en filk men mycket

längre gröne och grönare än trädras-
parna, Ja innan som det fanns fjädiga
hästaskor då gjorde smoden dem har
jag häst leertas, så var det nog med
sammen också, Men Oxarnas skor å
sån måste smoden göra skälve
sådana har aldrig funnits fjädiga
likron hästarnas skor äro ätka på
flann å bukfätterna, dessa äro ju efter
munnen, så äro hästarna ätka stora
men Oxen fäter äro lika flannots
läs, som jag annäst tuenns skor på
vare fat, att smoden andvände
sig av kamärke har jag häst men
vet ej huru detta såg ut, Nej jag kan
säga att smodjan ej har precis mo-
derniserats för den i Himmeyt äro nu
bara en liten Cykelverkstad, att

var smod ute på landleggden
det går ej därför att något arbete
ej finns att få, i fall att man ej
är matarkunnig. På att man kan
göra det allra nödvändigaste vid
en liten matarkykel. Matarsåg
sådana som användas i skogen
får att fälla träd med; flera
känner bara lite smodverktyg
och näst skor och dylikt. På att dessa
anlitar ej på annat p. hjul, även
svetsaggregat finns på vissa gårdar.
På hjälper man varandra, det säges
nu det har man ej tid att gå till
verkstaden med. Nej jättligt är
det, ||| Ser vid genomgåendet att jag ej
annänt att Pistorius hade gårdar
i Ekön på arrende. Den är partiparation,